

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25 Rīga LV 1010, tālr. 67686768; fax 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2013.gada 26.martā Nr.1-6/5

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
Jura Alunāna ielā 1
Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr.2012-23-01

Tiesībsarga birojā ir saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneses Sanitas Osipovas 2013.gada 28.februāra lēmums, kurā tiesībsargs atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2012-23-01 „Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.pantam” (turpmāk – lieta Nr.2012-23-01). Ar šo lēmumu tiesībsargs uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par jautājumiem, kuriem pēc viņa ieskata varētu būt nozīme lietā Nr.2012-22-0103. Tostarp tiesībsargam lūgts atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- kāda veida juridiskā atbildība (administratīvā, civiltiesiskā vai cita) tiek īstenota attiecībā uz transportlīdzekļa īpašnieku apstrīdētās normas piemērošanas gadījumā? Kur šāda atbildība noteikta;
- vai apstrīdētā norma ierobežo Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības uz īpašumu personai, ar kurai piederošu transportlīdzekli cita persona izdarījusi apstrīdētajā normā minētos pārkāpumus;
- ja atbilde uz iepriekšējo jautājumu ir apstiprinoša, vai šis pamattiesību ierobežojums:
 - a) ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu un izsludinātu likumu;
 - b) tam ir leģitīms mērķis;
 - c) atbilst samērīguma principam;
- kādi Satversmes 105.pantā nostiprināto tiesību aizsardzības līdzekļi ir pieejami automašīnas īpašniekam, ja pret viņu apstrīdētā norma tiek piemērota gadījumā, kad apstrīdētajā normā paredzētos pārkāpumus, tostarp transportlīdzekļa vadīšanu apreibinošu vielu ietekmē, ar viņam piederošu transportlīdzekli ir izdarījusi cita persona;
- kāda nozīme apstrīdētās normas atbilstības Satversmei vērtēšanas kontekstā piešķirama faktam, ka konkrētajā gadījumā apstrīdētajā normā paredzēto pārkāpumu ir izdarījis konstitucionālās sūdzības iesniedzējas L.Vegneres ģimenes loceklis – vīrs;
- vai pie tiesībsarga ir vērsušās personas, kuras atrodas līdzīgā situācijā kā pieteikuma iesniedzēja L.Vegnere.

[1] Ievērojot Tiesībsarga likumā noteikto Latvijas Republikas tiesībsarga kompetenci, sniedzu Jums šādu viedokli.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk - Kodekss) 257.panta pirmā daļa nosaka:

„Mantas un dokumentus, kuri ir pārkāpuma priekšmets vai izdarīšanas rīks un kuri atrasti aizturēšanas, personas mantu vai vietas apskates laikā, kā arī pārkāpuma konstatācijas brīdī, izņem šā kodeksa 254., 256. un 256.¹ pantā norādīto institūciju amatpersonas, kā arī Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vai viņa vietnieku, vai Patērētāju tiesību aizsardzības centra direktora pilnvarotas amatpersonas, vai Valsts vides dienesta ģenerāldirektora pilnvarotas personas, vai Valsts augu aizsardzības dienesta pilnvarotas amatpersonas, vai Pārtikas un veterinārā dienesta ģenerāldirektors un viņa pilnvarotas personas vai Satiksmes ministrijas pilnvarotas amatpersonas, Latvijas Jūras administrācijas direktora pilnvarotas amatpersonas, Nacionālo bruņoto spēku Jūras spēku Krasta apsardzes dienesta priekšnieks vai viņa pilnvarotas amatpersonas vai ostu kapteiņi. Izņemtās mantas un dokumentus līdz brīdim, kad stājas spēkā lēmums administratīvā pārkāpuma lietā [ja izdarīts administratīvais pārkāpums, kas paredzēts šā kodeksa 149.⁴ panta septītajā daļā, 149.⁵ panta ceturtajā daļā vai 149.¹⁵ pantā (izņemot sestajā daļā paredzēto pārkāpumu) līdz piemērotā naudas soda izpildei], institūcijas (amatpersonas), kurām ir tiesības izņemt mantas un dokumentus, nodod glabāšanā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Ja izņemtās mantas ātri bojājas un tās nevar nodot glabāšanā vai arī to ilgstoša glabāšana rada zaudējumus valstij, institūcija (amatpersona), kurai ir tiesības izņemt attiecīgās mantas, tās nodod realizācijai vai iznīcināšanai. Kārtību, kādā institūcija (amatpersona) pieņem lēmumu par mantu nodošanu realizācijai vai iznīcināšanai un kādā veicama šo mantu realizācija vai iznīcināšana, nosaka Ministru kabinets.”

Konstitucionālās sūdzības iesniedzēja Liene Vegnere (turpmāk arī - pieteicēja) uzskata, ka minētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk - Satversme) 105.pantam.

Satversmes 105.pants paredz: *„Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”*

Lai gan pieteikumā ietverts prasījums izvērtēt visas Kodeksa 257.panta pirmās daļas atbilstību visam Satversmes 105.pantam, tomēr pēc būtības tiek apstrīdēta tikai Kodeksa 257.panta pirmās daļas otrā teikuma, kas noteic, ka *„izņemtās mantas un dokumentus līdz brīdim, kad stājas spēkā lēmums administratīvā pārkāpuma lietā [ja izdarīts administratīvais pārkāpums, kas paredzēts šā kodeksa 149.⁴ panta septītajā daļā, 149.⁵ panta ceturtajā daļā vai 149.¹⁵ pantā (izņemot sestajā daļā paredzēto pārkāpumu) līdz piemērotā naudas soda izpildei], institūcijas (amatpersonas), kurām ir tiesības izņemt mantas un dokumentus, nodod glabāšanā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā”* (turpmāk – apstrīdētā norma), atbilstība Satversmes 105.panta pirmajam teikumam.

Sākotnēji noskaidrojams, vai apstrīdētajā normā ir noteikts Satversmes 105.pantā nostiprināto pamattiesību ierobežojums. Svarīgākās no Satversmes 105.pantā aizsargātajām tiesībām uz īpašumu ir īpašuma tiesības civiltiesiskajā

izpratnē, kuras regulē Civillikuma 927-1129.pants.¹ Atbilstoši Civillikuma 927.pantam īpašums ir pilnīgas varas tiesība pār lietu, t. i., tiesība valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamus labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību. Saskaņā ar Civillikuma 929.pantu par īpašuma priekšmetu var būt viss tas, kas ar likumu nav noteikti izņemts no vispārējās apgrozības. Civillikumā regulētās īpašuma tiesības ietilpst Satversmes 105.pantā noteikto pamattiesību saturā.² Automobilis ir apgrozības spējīga kustamā lieta, kuru tās īpašnieks ir tiesīgs lietot, līdz ar to personas tiesības lietot tās īpašumā esošo automobili ietilpst Satversmes 105.pantā noteikto pamattiesību saturā.

Kodeksa 257.pants tiek piemērots neatkarīgi no tā, kam pieder pārkāpuma izdarīšanas rīks, un rīcība ar pārkāpuma izdarīšanas rīkiem saistāma ar personu, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu, nevis pārkāpuma izdarīšanas rīka īpašnieku. Šīs lietas ietvaros izvērtējams, vai apstrīdētā norma ierobežo Satversmes 105.pantā noteiktās pamattiesības personai, ar kurai piederošo transportlīdzekli cita persona izdarījusi kādu no apstrīdētajā normā minētajiem administratīvajiem pārkāpumiem.

Vispārīgā gadījumā apstrīdētā norma paredz izņemtā transportlīdzekļa atdošanu pēc lēmuma stāšanās spēkā administratīvā pārkāpuma lietā, tomēr, piemēram, Kodeksa 149.¹⁵panta pārkāpuma gadījumā, par ko noteikta atbildība konkrētajā lietā, apstrīdētā norma tieši paredz izņemtā transportlīdzekļa atdošanu tikai pēc naudas soda izpildes. Šobrīd administratīvo pārkāpumu lietā pierādījumi ir jāsavāc un lēmums jāpieņem viena mēneša laikā, tomēr jāņem vērā, ka Kodeksa 280.pants paredz personas tiesības apstrīdēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā. Līdz ar to secināms, ka apstrīdētā norma noteiktu laika posmu – līdz brīdim, kad stājas spēkā lēmums administratīvajā pārkāpuma lietā vai līdz naudas soda samaksai – ierobežo transportlīdzekļa īpašnieka tiesības lietot tam piederošo īpašumu – transportlīdzekli.

Satversmes tiesas spriedumos ir nostiprināta atziņa, ka tiesības uz īpašumu demokrātiskā un tiesiskā valstī nav absolūtas. Īpašuma tiesības var ierobežot, bet ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir attaisnojams, proti, vai tas ir noteikts ar likumu, tam ir leģitīms mērķis un vai tas ir samērīgs.³

Lietā nav strīda par to, ka ierobežojums būtu noteikts ar pienācīgā kārtība pieņemtu un izsludinātu likumu. Tomēr ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu - leģitīma mērķa - labad.⁴

Kodeksa 252.pants noteic mantas izņemšanas mērķus, proti, 252.panta pirmā daļa paredz, ka šajā kodeksā tieši paredzētajos gadījumos, lai pārtrauktu administratīvos pārkāpumus, kad izlietoti citi ietekmēšanas līdzekļi, lai noteiktu

¹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, 2011, 466.lpp.

² Sk. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrās papildinātais izdevums, Tiesu namu aģentūra, 2002, 15. lpp.

³ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv

⁴ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-19-01 9.punktu. Pieejams: www.satv.tiesa.gov.lv

pārkāpēja personu, lai sastādītu protokolu par administratīvo pārkāpumu, ja to nevar izdarīt uz vietas un ja protokola sastādīšana ir obligāta, un lai izpildītu administratīvo pārkāpumu lietās pieņemtos lēmumus, ir atļauta personas administratīva aizturēšana, personas aplūkošana un mantu apskate, kā arī mantu un dokumentu izņemšana.

Tātad cita starpā manta var tik izņemta, lai pārtrauktu administratīvos pārkāpumus un lai izpildītu administratīvās pārkāpuma lietās pieņemtos lēmumus.

Likumprojekta (*sk. 8.Saeimas likumprojektu Nr.1258 „Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā”*) anotācijā ir norādīts, ka likuma norma par mantu un dokumentu izņemšanu ir ļoti vispārināta un attiecībā uz pārkāpumiem ceļu satiksmē neparedz precīzu regulējumu. Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā nepieciešami, jo kā liecina situācijas analīze, nedarbojas soda neizbēgamības princips (netiek maksāti uzliktie sodi).⁵ Ar likumprojektu paredzēts noteikt, ka par atsevišķiem sabiedrībai bīstamiem pārkāpumiem, lai nodrošinātu naudas soda izpildi, pārkāpuma konstatēšanas brīdī tiek aizturēts transportlīdzeklis līdz lēmuma izpildei, neatkarīgi no transportlīdzekļa piederības.⁶ Ievērojot minēto, tiesībsarga ieskatā secināms, ka apstrīdētajai normai ir divējāds mērķis, proti, sākotnēji novērst apdraudējumu sabiedrības drošībai, bet vēlāk ar izņemto transporta līdzekli nodrošinot naudas soda samaksu. Līdz ar to var piekrist Saeimas atbildes rakstā norādītajam, ka apstrīdētās normas leģitīmais mērķis ir aizsargāt citu cilvēku tiesības un sabiedrības drošību.

Tiesību norma, kurā noteikts īpašuma tiesību ierobežojums, atbilst samērīguma principam, ja ir ievēroti trīs kritēriji: 1) izmantotais līdzeklis ir piemērots leģitīma mērķa sasniegšanai; 2) leģitīmo mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) labums, ko sabiedrība iegūst no ierobežojuma, ir lielāks par personai nodarīto zaudējumu.⁷ Ja nav ievērots kaut viens no samērīguma kritērijiem, secināms, ka norma neatbilst samērīguma principam un Satversmes 105.pantam.

Vērtējot to, vai apstrīdētā norma ir piemērota leģitīma mērķa sasniegšanai, tiesībsargs piekrīt, ka īpašuma tiesību ierobežojums sabiedriskās drošības labad ir uzskatāms par leģitīmu, tomēr būtiski, ka šis mērķis tiek sasniegts jau ar personas atstādināšanu no transporta līdzekļa vadīšanas brīdi.

Attiecībā uz transporta līdzekļa izņemšanu un nodošanu glabāšanai ar mērķi nodrošināt nauda soda izpildi, jānorāda, ka, lai arī nav noliedzams, ka šāds tiesību uz īpašumu ierobežojums var veicināt naudas soda samaksu, tiesībsarga ieskatā turpmāk norādīto iemeslu dēļ šāds regulējums ir uzskatāms par nesamērīgu.

Vēlos vērst Satversmes tiesas uzmanību, ka tiesībsargs 11.Saeimas laikā iesniedza priekšlikumus grozījumiem Kodeksa 257.panta pirmajā daļā.

Tiesībsargs norādīja, ka transporta līdzekļa glabāšana ar mērķi nodrošināt nauda soda izpildi ir nesamērīgs personas tiesību uz īpašumu ierobežojums, jo mērķi

⁵ Sk. 8.Saeimas likumprojekta Nr.1258 „Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā” anotācijas I sadaļu. Pieejama: http://helios-web.saeima.lv/saeima8/mek_reg_fre

⁶ Turpat, II sadaļa.

⁷ Latvijas Republikas Satversmes komentāri VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, 2011, 474.lpp.

ir iespējams panākt ar mazāk tiesības ierobežojošiem līdzekļiem, proti, Ceļu satiksmes likuma 14.panta otrajā daļā ir noteikts, ka uz tiesas nolēmuma pamata Ceļu satiksmes drošības direkcija reģistrē transporta līdzekļa atsavināšanas aizliegumu. Savukārt Kodeksa 300.pantā ir paredzēta lēmuma par naudas sodu piespiedu izpildes iespēja. Kā piemērs tika minēta arī Ceļu satiksmes likuma 43⁶.panta septītā daļa, kas paredz, ja uzliktais naudas sods (par pārkāpumu, kas fiksēts ar tehniskajiem līdzekļiem (foto radaru)) nav samaksāts Kodeksa noteiktajā termiņā, transporta līdzekļu un to vadītāju reģistrā izdara atzīmi par aizliegumu līdz naudas soda nomaksai veikt valsts tehnisko apskati un transporta līdzekļa reģistrāciju. Līdz ar to tiesībsargs jau iepriekš ir secinājis, ka normatīvajos aktos pastāv arī efektīvs, alternatīvs, izdevumu ziņā lētāks un personas tiesības mazāk ierobežojošs naudas soda izpildes nodrošinājuma veids.

Tāpat tiesībsargs vērsa uzmanību, ka arī Augstākās tiesa ir norādījusi, ka ilgstoši nelietojot automašīnu, var neatgriezeniski sabojāties tās mehānika. Tādejādi samazinās tās vērtība, kā arī sakarā ar moderno tehnoloģiju attīstību automašīna noveco morāli. No minētajiem apstākļiem ar pietiekami lielu ticamības pakāpi izriet, ka īpašniekam var tikt nodarīts būtisks kaitējums⁸.

Tā kā tiesībsargs jau iepriekš ir atzinis, ka mērķi iespējams sasniegt ar citiem indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, secināms, ka normā noteiktais pienākums nodrošināt naudas soda izpildi, t.i., glabāt personas transporta līdzekli līdz naudas soda izpildei, neatbilst samērīguma principam, jo īpaši ņemot vērā, ka norma tiek piemērota neatkarīgi no tā, kam pieder transportlīdzeklis – pie administratīvās atbildības sauktajai personai vai citai personai.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, sniedzu viedokli, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 257.panta pirmā daļa neatbilst Satversmes 105.pantam.

Tā kā konstatēts, ka norma ir Satversmes 105.pantam neatbilstoša, tiesībsarga ieskatā nav būtiski vērtēt faktu, ka konkrētajā gadījumā pārkāpējs ir konstitucionālās sūdzības iesniedzējas L.Vegneres vīrs.

[2] Vērtējot to, kāda veida juridiskā atbildība tiek īstenota attiecībā uz transportlīdzekļa īpašnieku apstrīdētās normas piemērošanas gadījumā, tiesībsarga ieskatā būtiski nošķirt, vai administratīvo pārkāpumu izdarījusi persona vienlaikus ir arī transportlīdzekļa īpašnieks vai arī transportlīdzeklis pieder citai personai.

Kodeksa 22.pants nosaka, ka administratīvais sods ir atbildības līdzeklis un tiek piemērots, lai personu, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, audzinātu likumu ievērošanas un sadzīves noteikumu cienīšanas garā, kā arī lai tiklab tiesību pārkāpējs, kā citas personas neizdarītu jaunus pārkāpumus.

Sods ir likumā, parasti panta sankcijā, valsts noteikts ietekmēšanas un piespiedu līdzeklis, ko piemēro personām, kas izdarījušas noziedzīgu nodarījumu vai citu sodāmu tiesībpārkāpumu.⁹

⁸ Latvijas Republika Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 18.maija lēmums lietā Nr.SKA-388/2007.

⁹ „Juridisko terminu vārdnīca”, ”Nordik” Rīga, 1998, 239.lpp.

Kodeksa 9.panta pirmā daļa noteic, ka par administratīvo pārkāpumu atzīstama prettiesiska, vainojama (ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarīta) darbība vai bezdarbība, kura apdraud valsts vai sabiedrisko kārtību, īpašumu, pilsoņu tiesības un brīvības vai noteikto pārvaldes kārtību un par kuru likumā paredzēta administratīvā atbildība. Šī panta otrā daļa nosaka, ka administratīvā atbildība par šajā kodeksā norādītajiem pārkāpumiem iestājas, ja par šiem pārkāpumiem pēc to rakstura saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem nav paredzēta kriminālatbildība.

No minētajām tiesību normām secināms, ka administratīvā atbildība personai var iestāties tikai tad, ja tā ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu. Piemērojot apstrīdēto normu gadījumā, kad automašīnas īpašnieks ir pie administratīvās atbildības sauktā persona, attiecībā uz transportlīdzekļa īpašnieku tiek īstenota administratīva atbildība. Tomēr, tā kā transportlīdzekļa īpašniece L.Vegnere konkrētajā situācijā administratīvu pārkāpumu nav izdarījusi, nevar uzskatīt, ka transportlīdzekļa izņemšana šajā gadījumā pildītu administratīva soda funkciju attiecībā uz transportlīdzekļa īpašnieku.

Civillikuma 2347.panta otrā daļa paredz civiltiesisku atbildību, kas gulstas uz transportlīdzekļa kā paaugstinātas bīstamības avota īpašnieku, par nodarītajiem zaudējumiem. Tiesībsargs piekrīt Saeimas atbildes rakstā norādītajam, ka transportlīdzekļa īpašniekam jārēķinās ar iespējamo apdraudējumu, kuru tas var radīt, un rūpīgi jāizvēlas vadītājs, kuram uzticēt transportlīdzekļa vadīšanu.

Līdz ar to nav noliedzams, ka likumdevējs varētu paredzēt administratīvu atbildību personai, piemēram, par transportlīdzekļa kā paaugstinātas bīstamības objekta nodošanu personai, kurai nav vadīšanas tiesību vai kas atrodas alkohola reibumā. Tomēr, tā kā šāds regulējums pašlaik Kodeksā nepastāv, tiesībsarga ieskatā transportlīdzekļa īpašniekam, kas vienlaikus nav pie administratīvās atbildības sauktā persona, neiestājas administratīvā atbildība. Šai persona, piemērojot apstrīdēto normu, no lietas faktiskajiem apstākļiem izriet tiesību uz īpašumu ierobežojums. Jo transportlīdzekļa īpašniekam tiek liegta iespēja izmantot tam piederošo īpašumu līdz brīdim, kad stājas spēkā lēmums administratīvā pārkāpuma lietā vai ja izdarīts administratīvais pārkāpums, kas paredzēts šā kodeksa 149.⁴ panta septītajā daļā, 149.⁵ panta ceturtajā daļā vai 149.¹⁵ pantā (izņemot sestajā daļā paredzēto pārkāpumu) līdz piemērotā naudas soda izpildei.

[3] Saskaņā ar pieteicējas sniegto informāciju I.Vegnere administratīvā pārkāpuma lieta 2012.gada 14.jūnijā tika izskatīta Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesā.

Vērtējot to, kādi Satversmes 105.pantā nostiprināto tiesību aizsardzības līdzekļi ir pieejami automašīnas īpašniekam, ja pret viņu apstrīdētā norma piemērota gadījumā, kad apstrīdētajā normā paredzētos pārkāpumus ar viņam piederošu transportlīdzekli izdarījusi cita persona, būtiski, ka līdz 2012.gada 1.jūlijam pārsūdzības tiesības par uzliktajiem administratīvajiem sodiem tika skatītas Administratīvā procesa likuma kontekstā, un skaidri nodalītas procesuālās stadijas Kodeksā nebija izveidotas. Tomēr no 2012.gada 1.jūlija Kodeksā ir izveidots administratīvo pārkāpumu procesa īpatnībām atbilstošs tiesvedības process un

administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas procesā vairs nav izmantojams Administratīvā procesa likums.

Līdz ar to jānošķir, kādi tiesību aizsardzības līdzekļi personai bija paredzēti līdz 2012.gada 1.jūlijam un pēc tā.

L.Vegneres vīra I.Vegnera administratīvā pārkāpuma lieta tika skatīta 2012.gada 14.jūnijā, proti, pirms grozījumu spēkā stāšanās Kodeksā.

Saskaņā ar Kodeksa 21.nodaļu administratīvo lietu lietvedībā piedalās pie administratīvās atbildības sauktā persona, cietušais, pārstāvis, liecinieks, eksperts un tulks (*redakcijā līdz 2012.gada 1.jūlijam*). Tomēr Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts (turpmāk - Senāts) ir norādījis, ka šo personu loka uzskaitījums nav izsmeļošs.¹⁰ Senāts vairākkārtīgi ir atzinis, ka administratīvā pārkāpuma lietā konfiscēta transportlīdzekļa īpašnieks gadījumos, ja administratīvo pārkāpumu ir izdarījusi cita persona, ir tiesīgs pārsūdzēt lēmumu par transportlīdzekļa konfiskāciju, jo ar to tiek skartas šīs personas īpašuma tiesības.¹¹

Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmā daļa nosaka, ka par trešo personu administratīvajā procesā var būt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts var ierobežot vai kuru var skart tiesas spriedums lietā. Ievērojot minēto, secināms, ka transportlīdzekļa īpašnieks administratīvā pārkāpuma lietā varēja būt trešā persona atbilstoši Administratīvā procesa likuma 28.pantam.¹²

Saskaņā ar šī panta trešo daļu trešajai personai administratīvā procesa dalībnieka statusu piešķir ar iestādes vai tiesas lēmumu pēc šīs personas iesnieguma. Trešo personu var pieaicināt piedalīties lietā arī pēc administratīvā procesa dalībnieka vai tiesas iniciatīvas.

Secināms, ka L.Vegnerai, kad tā bija uzzinājusi par to, ka transportlīdzeklis tika izņemts un nodots glabāšanai Nodrošinājuma valsts aģentūrai, bija tiesības vērsties tiesā ar iesniegumu, lūdzot viņu atzīt par trešo personu, jo viņas īpašuma tiesības var skart tiesas spriedums.

Tomēr, kā jau iepriekš minēts, kopš 2012.gada 1.jūlija Administratīvā procesa likuma normas vairs nav piemērojamas, izskatot administratīvo pārkāpumu lietas.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 297.panta pirmā daļa noteic, ka jautājumus, kas saistīti ar lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu izpildi, izlemj institūcija (amatpersona), kas lēmumu pieņēmusi. Šī panta otrā daļa noteic, ka lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu pareizu un savlaicīgu izpildi kontrolē iestāde, kura pieņēmusi sākotnējo lēmumu.

Senāts ir secinājis, ka šīs tiesību normas vispārīgi noteic kompetento institūciju (amatpersonu) jautājumu izlemšanā un pieņemtā lēmuma izpildes kontrolē administratīvā soda izpildes stadijā. Ne minētās, ne arī citas Kodeksa normas tieši

¹⁰ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 12.decembra lēmuma lietā Nr.SKA-794/2008 9.punktu. Pieejams: www.at.gov.lv

¹¹ Sk., piemēram, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 18.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-128/2006 8.punktu.

¹² Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 12.decembra lēmumu lietā Nr.SKA-794/2008. Pieejams: www.at.gov.lv

neparedz to personu tiesības izteikt iebildumus pret iestādes administratīvā akta vai tiesneša lēmuma izpildes nodrošinājumu, kas nav konkrētās lietas dalībnieks. Vienlaikus Senāts ir vērsis uzmanību, ka citu procesuālo tiesību normatīvie akti, proti, Civilprocesa likuma un Kriminālprocesa likuma normas regulē to personu, kas nav konkrētās lietas dalībnieki, tiesību aizsardzību. Kā piemēri tiek minēti, pirmkārt, Civilprocesa likuma 633.panta pirmā daļa, kas noteic, ja tiesu izpildītājs, apķīlājot mantu, pieļauj likuma pārkāpumu, neatkarīgi no tā, vai manta pieder parādniekam vai citām personām, parādnieka un šo personu pieteikumu par mantas izslēgšanu no aprakstes akta izskata tiesa šā likuma 632.pantā noteiktajā kārtībā (sūdzību izskata rajona (pilsētas) tiesā). Savukārt atbilstoši šā likuma 633.panta otrajai daļai, ja radies strīds par mantas, uz kuru vērsta piedziņa, piederību, tas tiek izskatīts tiesā saskaņā ar prasības tiesvedības noteikumiem. Otrkārt, Kriminālprocesa likuma 24.nodaļa, cita starpā, noteic arī to personu tiesības ar sūdzību vērsties par amatpersonas rīcību vai lēmumu, kuras nav konkrētajā lietā iesaistītās personas, bet kuru tiesības un tiesiskās intereses tiek aizskartas.

No minētajām tiesību normām Senāts secina, ka personām, kas nav attiecīgās lietas dalībnieks civillietā vai krimināllietā, bet kuru tiesības un tiesiskās intereses var tikt skartas, netiek noteikts īpašs lietas dalībnieka procesuāls statuss savu tiesību realizēšanai.

Tiesībsargs vērs uzmanību, ka arī šobrīd spēkā esošā Kodeksa redakcija tieši neparedz to personu tiesības izteikt iebildumus pret iestādes administratīvā akta vai tiesneša lēmuma izpildes nodrošinājumu, kas nav konkrētās lietas dalībnieks. Tomēr attiecīga tiesiskā regulējuma trūkums Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā nevar būt šķērslis personai prasīt novērst tās tiesību aizskārumu, ja tāds ir.¹³

Ievērojot iepriekš minēto, konkrētajā situācijā automašīnas īpašniekam, ja pret viņu apstrīdētā norma tiek piemērota gadījumā, kad apstrīdētajā normā paredzētos pārkāpumus ar viņam piederošu transportlīdzekli ir izdarījusi cita persona, ir tiesības vērsties tiesā ar lūgumu izvērtēt, vai viņam piederošā automašīna nav atdodama neatkarīgi no piemērotā naudas soda izpildes administratīvā pārkāpuma.

[4] Papildus informēju, ka kopš 2011.gada novembra ar iesniegumu Tiesībsarga birojā ir vērsušās divas personas, kuras atrodas līdzīgā situācijā kā pieteikuma iesniedzēja L.Vegnere. Abos gadījumos personai piederošu automobili bija izmantojusi cita persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, kā rezultātā transportlīdzeklis izņemts un nodots Nodrošinājuma valsts aģentūrai glabāšanā.

Tiesībsargs

J.Jansons

Tiģere 67201403

¹³ Sk. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 12.decembra lēmumu lietā Nr.SKA-794/2008. Pieejams: www.at.gov.lv